

Diyanet neden kuşatamıyor?

‘‘Belki tüm açılıma rağmen Diyanet'in dinî alanı kuşatması mümkün olmayacak. Zaten buna gerek de yok, sistemin mantığı da bunu gerektirmiyor. Ama bir diyalog zemini inşa edilmiş olacak...’’

28 Şubat'ın "birinci tehdit" söyleminde Diyanet'in bile "kuşku alanı" içine girdiğini gözlemlemiştik, ama Hizbullah olayından sonra Diyanet'in özel bir önem kazandığını görüyoruz. Şu an Diyanet'ten, özellikle Doğu-Güneydoğu'daki cami imamlarını Hizbullah'ın etki alanından çıkarması bekleniyor.

Bu vesile ile, şu hususun üzerinde yeniden düşünülmesi gerektiğini vurgulamak istiyorum: Diyanet neden toplumun dinî beklentilerini kuşatamıyor da, insanlar başka arayışlara yöneliyor?

Evet, bu bir gerçek. Diyanet, dinî alanı kuşatamıyor. Bakın Almanya'ya, bakın Güneydoğu'ya, bakın tüm Türkiye'ye... Nasıl oluyor da Hüseyin Velioğlu'nun mezarı türbeye dönüşüyor, insanlar bir din büyüğü gibi orayı ziyaret ediyorlar? Nasıl oluyor da Avrupa'da özel dinî cemaatler boy salıyor, Diyanet camileri dışında camiler oluşuyor? Nasıl oluyor da Türkiye'de cemaat etkinliği Diyanet etkinliğini aşıyor?

Bu din eksenli oluşumların bir kısmı gerçekten İslâmî hassasiyetlerden yola çıkıyor, ama bir başka kısmı İslâm'ın en temel gereklerinin bile dışına taşıp, istismar alanları oluşturuyor. Ama her iki halde de vakıa, Diyanet'in, devlet tarafından beklendiği gibi dinî alanı kuşatamadığını belgeliyor. Neden?

Velioğlu'nun çağrısına uyup Hizbullah halkasına dahil olan insanların tümü, bu terör çağırını benimsiyor denilemez. Onun mezarını türbe haline getirenlerin tümü de mezar kazıcısı olmamalıdır.

Aynı şekilde, din ekseninde oluşup da istismara yönelen kimi hareketlerin içine girenlerin tümü de, bir çıkar düzeninden yararlanmak için orada yer almış değildir.

Eğer öyle olsa, o zaman tüm toplumun akıl ve ruh sağlığı üzerinde kuşkuya düşmemiz gerekir. Buna da hakkımız yok.

Kaldı ki, herhangi bir istismar ve çarpıklık gölgesi altına girmemiş, ama Diyanet'i aşan dinî oluşumlar da söz konusu...

Düşünmek gerekiyor:

Diyanet'in sağladığından başka bir şey buluyor olmalı insanlar bu özel oluşumlarda... Diyanet'in misyonundan başka bir misyon, Diyanet'in ikliminden başka bir iklim ve Diyanet'in sağladığından başka bir ruhi tatmin-doyum...

28 Şubat söyleminde, meselâ kadınların 500 dolar karşılığında başlarını örttükleri seslendirilmişti. Bu gerçek değildi. Böyle bir yaklaşımla, toplumsal gerçekliği anlamak, kavramak da mümkün olmazdı.

Yeniden Diyanet'e dönersek, hadise şu gibi gözüküyor: Demek ki toplumda, din konusunda, Diyanet çerçevesini aşan bir gerçeklik var.

Diyanet ne?

Devletin dinî alanı kavramak üzere oluşturduğu idarî kurum...

Öyleyse Türkiye'deki dinî gerçeklik, bu çerçeveyi aşıyor ve bu, başka oluşumlara vücut veriyor.

Bu gerçekliği tespit ettikten sonra, Diyanet'in kuşatamadığı alanı "şüphe ve endişe" ile gözlemek "meşruiyet dışına" itmek, "tehdit" olarak algılamak ve zecri yaptırımlarla kontrol etmeye çalışmak mümkün, bir... Bir de, işin sosyolojik zeminine inip, toplumsal gerçeklikleri yakalayıp, toplum ihtiyaçlarını karşılamak yönünde açılımlara yönelme imkânı var...

Toplumsal talepleri bastırmaya yönelik birinci uygulama, derin toplumsal sancuları beraberinde getirir ve Diyanet-toplum, daha ötede devlet-toplum ilişkilerini gerer. Bize göre, nihai anlamda problemi de ortadan kaldırmaz.

İkincisi, çağın yöneliştir. Bir bakıma kendinizi insanınızın yerine koymak, onun taleplerini kavramak ve bu taleplerin karşılanacağı bir zemin oluşturmak... Karşılanamayan talepler için de sağlıklı bir ikna yöntemi bulmak...

Belki tüm açılıma rağmen Diyanet'in dinî alanı kuşatması mümkün olmayacak. Zaten buna gerek de yok, sistemin mantığı da bunu gerektirmiyor. Ama bir diyalog zemini inşa edilmiş olacak... Toplum, taleplerinin dinlendiğini, anlaşıldığını, mümkün olanın karşılandığını, mümkün olmayanın mutlaka makûl bir sebebi bulunduğunu görecektir... "Ya bu kadarına razı olursun, ya da döve döve seni razı ederim" gibi, özellikle din alanının yukardan aşağıya tanzimini öngören bir dayatma zihniyeti ile karşı karşıya bulunduğunu hissetmeyecek...

Diyanet gerekli bir kurum. Ama onun dinî alanı neden kuşatamadığı sorusunun bugünün en hayati sorusu olduğunu unutmamak gerekiyor. Aynı şekilde bu alanı kuşatmanın eli kırbaçlı yöntemlerle mümkün olmadığını, din alanının, her toplum için olduğu gibi bizim toplumumuz açısından da son derece nazik bir alan olduğunu unutmamak...

Son söz: Türkiye'yi barış içinde yönetmek isteyenler, öncelikle, din-toplum ilişkisinin çerçevesini bilimsel yöntemlerle tespit ederek yola çıkmalıdır.

atasgetiren@yenisafak.com

10 ŞUBAT 2000